

Języki programowania obiektowego

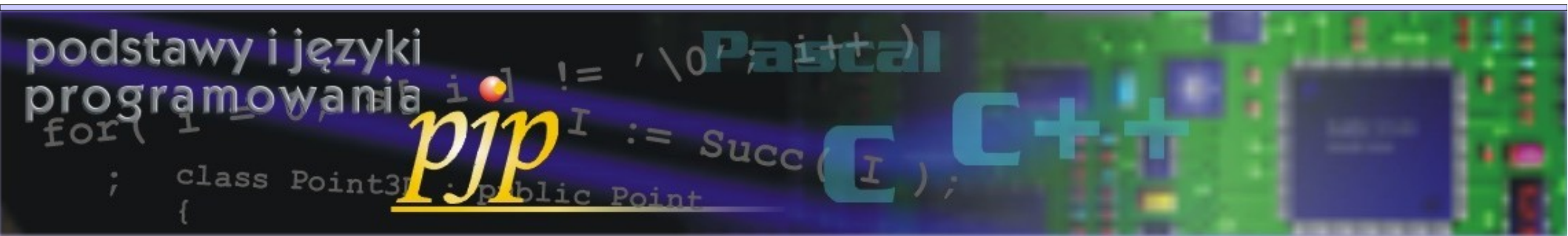
Nieobiektywne elementy języka C++

Roman Simiński

roman.siminski@us.edu.pl

www.programowanie.siminskionline.pl

Klasy pamięci, programy wielomodułowe

Deklaracje zmiennych a struktura programu – klasa pamięci auto

```
void fun( float a )
{
    int    i = 0;
    char   c = 'A';
    float  f;

    if( i == 0 )
    {
        float i = 100.0;
        int    k;
        . . .
    }
}
```

Przesłanianie identyfikatorów – w obrębie tego bloku instrukcji `if` nazwa `i` oznacza, lokalną w tym bloku, zmienną typu `float`.

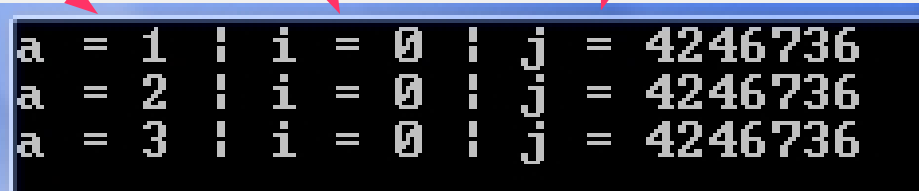
- ▶ Zmienne klasy *auto* mogą być definiowane na początku każdego bloku w C89, w standardzie C99 i w języku C++ każdym miejscu dozwolonym syntaktyką języka.
- ▶ Zmienne klasy *auto* pojawiają się wraz z wejściem sterowania do bloku w którym są zadeklarowane i znikają wraz z wyjściem sterowania z tego bloku.
- ▶ Zmienne deklarowane wewnątrz bloku są *automatycznymi*, jeżeli nie podano klasy pamięci albo *jawnie użyto* specyfikatora *auto*.

Deklaracje zmiennych a struktura programu – klasa pamięci auto

```
void fun( float a )
{
    int i = 0;
    int j;
    cout << "a = " << a << " | i = " << i << " | j = " << j << endl;
}

int main()
{
    fun( 1.0 );
    fun( 2.0 );
    fun( 3.0 );

    return EXIT_SUCCESS;
}
```



```
a = 1 | i = 0 | j = 4246736
a = 2 | i = 0 | j = 4246736
a = 3 | i = 0 | j = 4246736
```

Zmienne klasy auto:

- ▶ *Nie zachowują* swoich wartości pomiędzy swoimi kolejnymi kreacjami.
- ▶ O ile nie zostaną *zainicjalizowane*, mają wartości *przypadkowe*.
- ▶ Parametry formalne funkcji też są klasy *auto*.

Deklaracje zmiennych a struktura programu – klasa pamięci auto

- ▶ Zmienna klasy *auto* tworzone są automatycznie i lokowane są na *stosie*.
- ▶ *Stos* to element procesu, służący do przechowywania *danych chwilowych*.
- ▶ Na stosie lokowane są *zmiennie auto*, w tym *argumenty funkcji*, oraz *adresy powrotu* dla wywoływanych podprogramów.
- ▶ Stos ma *ustalony i ograniczony* rozmiar – należy sprawdzić ustalenia rozmiaru stosu w opcjach *kompilatora* (lub *konsolidatora*).
- ▶ Może się zdarzyć, że stos ma rozmiar rzędu kilku kilobajtów.
- ▶ Wobec powyższego, niebezpieczna może być poniższa definicja dużej tablicy:

```
void fun( void )
{
    float tab[ 10000 ];
    . . .
}
```

Deklaracje zmiennych automatycznych w obrębie instrukcji

- ▶ W C++ można definiować zmienne w obrębie ograniczonym zasięgiem instrukcji:

```
for( int i = 10; i > 0; i-- )
    cout << endl << i << "...";

i = 0; // Błędna odwołanie poza zasięgiem
```

```
switch( char c = getchar() )
{
    case 'a':
    case 'e':
    case 'i':
    case 'o':
    case 'u':
    case 'y': cout << "Samogłoska " << c;
              break;
    . . .
}

c = getchar(); // Błędna odwołanie poza zasięgiem
```

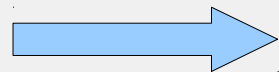
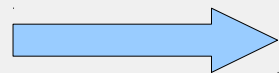
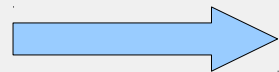
Uwaga, przedstawione wyżej odwołania do zmiennych definiowanych w obrębie boku dozwolone są w starych kompilatorach języka C++.

Deklaracje zmiennych a struktura programu – klasa pamięci static

```
void fun_auto()  
{  
    int i = 1;  
    cout << endl << "Auto   " << i++;  
}
```

```
void fun_static()  
{  
    static int i = 1;  
    cout << endl << "Static " << i++;  
}
```

```
int main()  
{  
    fun_auto();  
    fun_static();  
  
    fun_auto();  
    fun_static();  
  
    fun_auto();  
    fun_static();  
    . . .  
}
```



```
Auto   1  
Static 1  
Auto   1  
Static 2  
Auto   1  
Static 3
```

Deklaracje zmiennych a struktura programu – klasa pamięci static

- ▶ Zmienne *statyczne* mogą być *lokalne w bloku* lub *zewnętrzne* dla wszystkich bloków.
- ▶ Jeżeli zmienna wewnątrz bloku zostanie zadeklarowana ze specyfikatorem *static*, to:
 - jest *raz inicjowana wartością inicjalizatora* lub *nadawana jest jej wartość zerowa* odpowiednio do typu.
 - *przechowuje wartość* po opuszczeniu i ponownym wejściu do bloku.
- ▶ Statyczne zmienne lokalne stanowią prywatną, nieulotną pamięć danej funkcji czy bloku.

Deklaracje zmiennych a struktura programu – klasa pamięci static

Przykład wykorzystania zmiennej statycznej – funkcja z limitem wywołań w obrębie pojedynczego wykonania programu:

```
void funkcja_z_limitem_wywolan( void )
{
    static int licznik_wywolan = 0;

    if( licznik_wywolan < 10 )
    {
        licznik_wywolan++;

        // Tutaj odpowiednie instrukcje
    }
    else
        cout << "Wersja demo -- limit wywolan wyczerpany";
}
```


Deklaracje zmiennych a struktura programu – klasa pamięci register

- ▶ Deklaracja zmiennej jako *register* jest równoważna z deklaracją *auto*, ale wskazuje że deklarowany obiekt będzie intensywnie wykorzystywany, i w miarę możliwości będzie umieszczony w rejestrze procesora.
- ▶ Jeżeli *nie jest możliwe* umieszczenie zmiennej w rejestrze, pozostaje ona w *pamięci*.
- ▶ Zmienne rejestrowe pozwalają *zredukować zajętość pamięci i poprawić szybkość wykonania operacji* takie zmienne wykorzystujących.
- ▶ Jednak większość współczesnych kompilatorów wykorzystuje optymalizację rejestrową, zatem wiele zmiennych i tak przechowywanych jest w rejestrach, mimo braku jawnej specyfikacji jako *register*.

```
register int i;  
for( i = 0; i < 10; i++ )  
{  
    . . .  
}
```

```
int very_time_critical_fun( register int i )  
{  
    . . .  
}
```

Deklaracje zmiennych a struktura programu – klasa pamięci extern

```
double dystans, paliwo;

void czytaj_dane()
{
    . . .
    cin >> dystans;
    . . .
    cin >> paliwo;
}

void pisz_wyniki()
{
    if( dystans == 0 )
        cout << "Nie policze spalania dla zerowego dystansu" );
    else
        cout << "Spalanie " << ( paliwo * 100 ) / dystans << "l na 100 km" ;
}

int main()
{
    . . .
    czytaj_dane();
    pisz_wyniki();
    return EXIT_SUCCESS;
}
```

- ▶ Zmienne zewnętrzne deklarowane są na *zewnątrz wszystkich funkcji*. Zasięg zmiennej zewnętrznej rozciąga się *od miejsca deklaracji do końca pliku*.
- ▶ Zmienne zewnętrzne istnieją *stale*, nie pojawiają się i nie znikają, zachowują swoje wartości i są dostępne dla wszystkich funkcji programu występujących w zakresie danej zmiennej.
- ▶ Zmienna zewnętrzna jest *raz inicjowana wartością inicjalizatora* lub *nadawana jest jej wartość zerowa* odpowiednio do typu.
- ▶ Jeżeli dla zmiennej zewnętrznej użyjemy specyfikacji *static*, to oznacza to uprzywilejowanie (ograniczenie dostępu) w obrębie danego pliku źródłowego.
- ▶ Zmienne zewnętrzne oraz ich właściwe definiowanie i deklarowanie mają istotne znaczenie przy organizacji programów wielomodułowych.

Definicje zmiennych o ustalonej wartości

- ▶ Słowo kluczowe *const* oznacza modyfikator często używany w C++, dostępny jest również — choć rzadziej używany — w języku C.
- ▶ Modyfikator *const* użyty w definicji zmiennej lub parametru oznacza, że wartość takiego elementu *nie może być zmieniana* po zainicjowaniu.

```
const int i = 1;  
...  
i = 5; // Niedozwolone
```

- ▶ Aby wewnątrz funkcji nie mogło zmodyfikować parametru aktualnego:

```
void printInt( const int & i )  
{  
    cout << i;  
}
```

```
void inc( const int & i )  
{  
    ++i; // Nie wolno!  
}
```

Mimo, że modyfikator *const* występuje w C i C++ występują pewne różnice w możliwości jego wykorzystania, co zostanie omówione później.

Definicje zmiennych o nieprzewidywalnie zmiennej wartości

- ▶ Słowo kluczowe *volatile* to modyfikator oznaczający obiekt o wartościach zmieniających się w nieprzewidywalny sposób, inaczej *obiekty ulotne*.
- ▶ Obiektami takimi mogą być zmienne odnoszące się do obiektów zewnętrznych w stosunku do programu — zmiennych nałożonych na porty We/Wy, odnoszących się do obszarów BIOS'a, systemu operacyjnego.
- ▶ Takie zmienne nie powinny być poddawane optymalizacjom — szczególnie optymalizacji rejestrowej. Specyfikacja *volatile* zapobiega wszystkim potencjalnym optymalizacjom.

```
volatile unsigned char kbdState = ... ; // Zmienna nałożona na dane BIOS

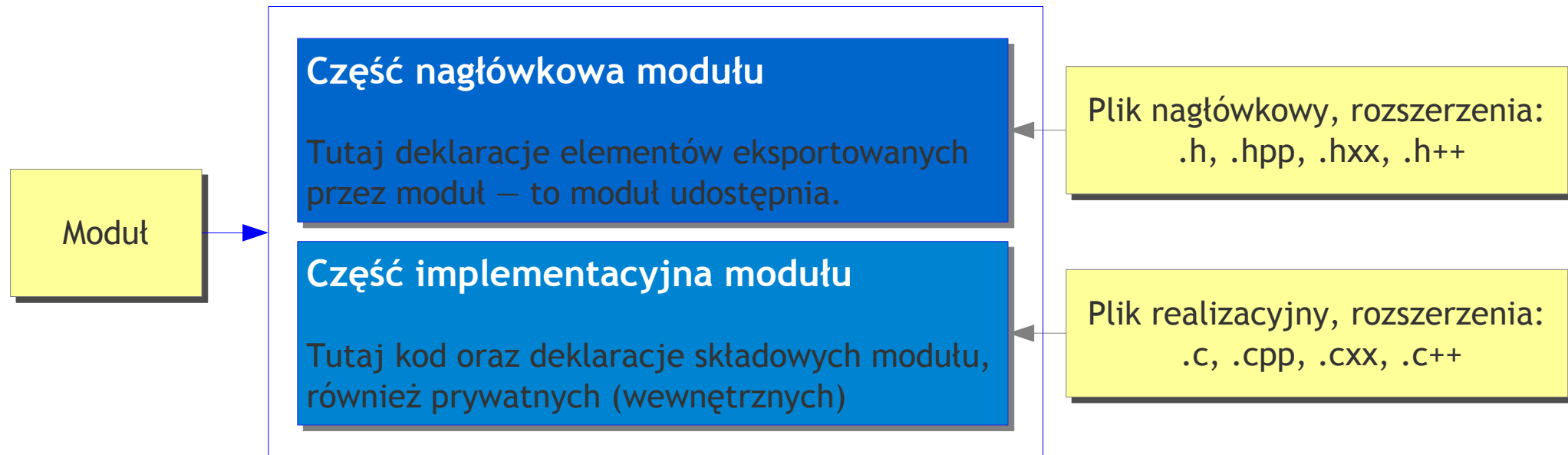
while( kbdState & LR_SHIFT )
{
    if( kbdState & L_SHIFT )
        // coś tam. . .
    if( kbdState & R_SHIFT )
        // coś tam. . .
    . . .
}
```

Ponieważ zmienna *kbdState* jest z iteracji *while* często wykorzystywana, kompilator może „przenieść” ją do rejestru procesora.

Sprawi to, że ten fragment programu nie będzie działał poprawnie.

Funkcje w osobnym module

- ▶ Funkcje o podobnym przeznaczeniu mogą być grupowane w *moduły*.
- ▶ Języki C i C++ nie oferują zdefiniowanej *syntaktycznie* modularyzacji.
- ▶ Jednak program może się składać z kompilowanych oddzielnie części — zwanych właśnie *modułami* — łączonych potem przez *konsolidator* (wraz z bibliotekami) w plik wykonywalny.
- ▶ Przyjęta konwencja budowania modułów zakłada oddzielenie części *publicznej* (*nagłówkowej*) modułu od części *implementacyjnej* (*realizacyjnej*).

Część publiczna a część implementacyjna

- ▶ *Część publiczna* modułu zawiera opis elementów dostępnych do użytku w innych modułach programu.
- ▶ W językach C i C++ *część publiczna* modułu to osobny plik — *plik nagłówkowy* (rozszerzenie *h*, *hpp*, *hxx*).
- ▶ Plik nagłówkowy jest plikiem tekstowym, udostępniany jest i dystrybuowany w wersji tekstu jawnego.
- ▶ *Część implementacyjna* modułu zawiera wszystko to, co potrzebne jest dla działania elementów udostępnianych przez moduł.
- ▶ W językach C i C++ *część implementacyjna* modułu to osobny plik — zwykły *plik programu* (rozszerzenie *c*, *cpp*, *cxx*).
- ▶ *Część implementacyjna* może być udostępniana i dystrybuowana w postaci źródłowej lub skompilowanej (pliki *o*, *obj*, *lib*).

Funkcje w osobnym module – przykład

- ▶ Załóżmy, że chcemy stworzyć moduł o nazwie *fun*, w którym będą zdefiniowane funkcje obliczające pola i obwody figur płaskich.
- ▶ Zaczniemy od modułu udostępniającego następujące funkcje:
 - `double pole_kwadratu(double bok);`
 - `double obwod_kwadratu(double bok);`
 - `double pole_kola(double promien);`
 - `double obwod_kola(double promien);`
- ▶ Inne moduły programu będą mogły wykorzystywać funkcje zdefiniowane w module *fun*.

Funkcje w osobnym module – koncepcja

Program główny: *main.cpp*

```
int main()
{
    . . .
    cout << pole_kwadratu( 10 ) << endl;
    cout << obwod_kwadratu( 10 ) << endl;
    cout << pole_kola( 10 ) << endl;
    cout << obwod_kola( 10 ) << endl;
    . . .
    return EXIT_SUCCESS;
}
```

Wywołania funkcji udostępnianych
przez moduł *fun*

Moduł z funkcjami: *fun*

```
double pole_kwadratu( double bok )
{
    return bok * bok;
}

double obwod_kwadratu( double bok )
{
    return 4 * bok;
}

double pole_kola( double promien )
{
    return 3.14 * promien * promien;
}

double obwod_kola( double promien )
{
    return 2 * 3.14 * promien;
}
```

Definicje funkcji udostępnianych
przez moduł *fun*

Funkcje w osobnym module – podział modułu na części

Moduł z funkcjami: *fun*

```
double pole_kwadratu( double bok )
{
    return bok * bok;
}

double obwod_kwadratu( double bok )
{
    return 4 * bok;
}

double pole_kola( double promien )
{
    return M_PI * promien * promien;
}

double obwod_kola( double promien )
{
    return 2 * M_PI * promien;
}
```

Definicje funkcji udostępnianych
przez moduł *fun*

Część publiczna modułu: *fun.hpp*

```
double pole_kwadratu( double bok );
double obwod_kwadratu( double bok );
double pole_kola( double promien );
double obwod_kola( double promien );
```

Część implementacyjna : *fun.cpp*

```
double pole_kwadratu( double bok )
{
    return bok * bok;
}

double obwod_kwadratu( double bok )
{
    return 4 * bok;
}

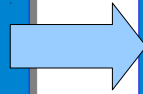
double pole_kola( double promien )
{
    return 3.14 * promien * promien;
}

double obwod_kola( double promien )
{
    return 2 * 3.14 * promien;
}
```

Funkcje w osobnym module – wykorzystanie pliku nagłówkowego

Program główny: *main.cpp*

```
#include <iostream>
#include <cstdlib>
int main()
{
    . . .
    cout << pole_kwadratu( 10 ) << endl;
    cout << obwod_kwadratu( 10 ) << endl;
    cout << pole_kola( 10 ) << endl;
    cout << obwod_kola( 10 ) << endl;
    . . .
    return EXIT_SUCCESS;
}
```


Program główny: *main.cpp*

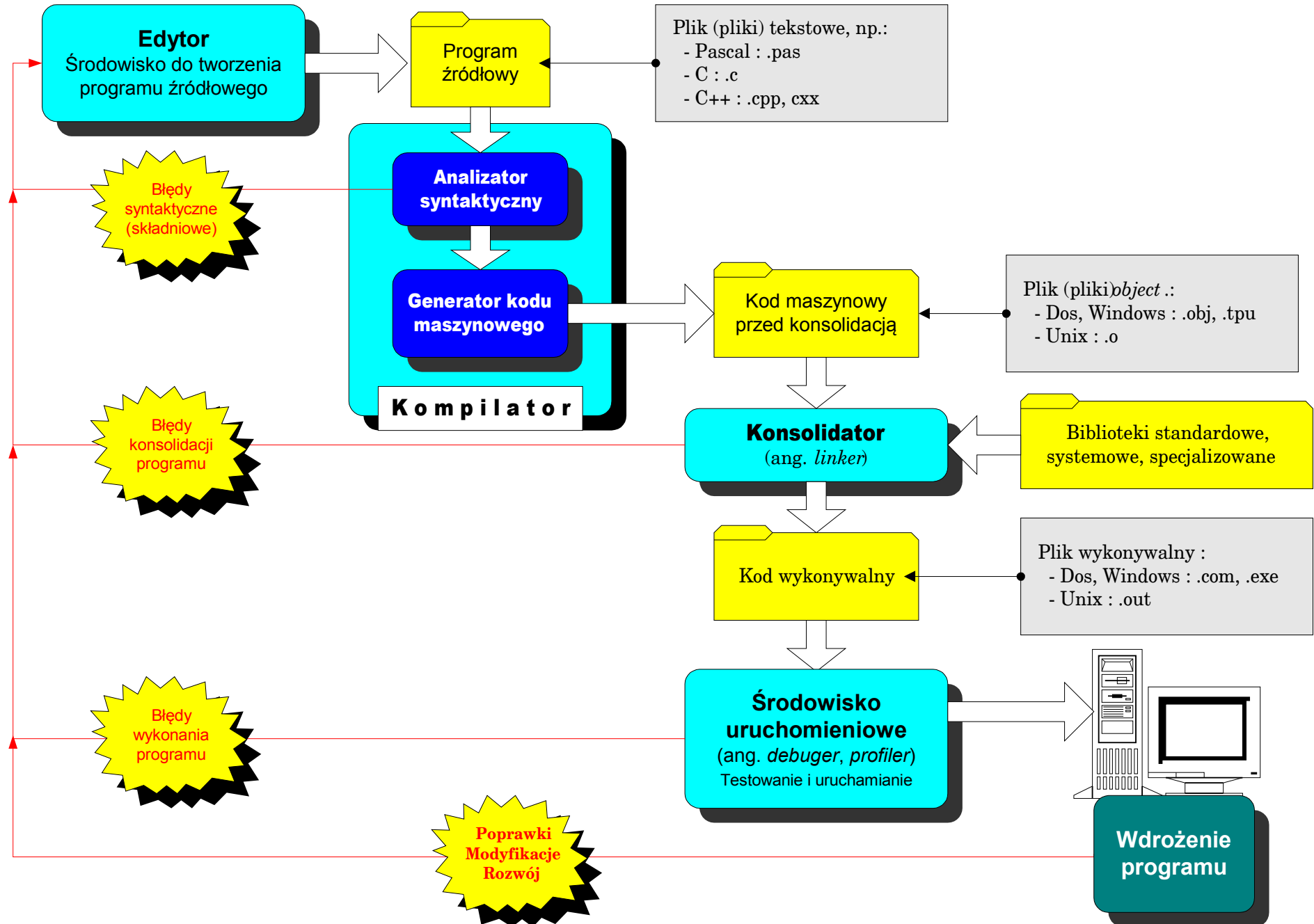
```
#include <iostream>
#include <cstdlib>
#include "fun.hpp"
int main()
{
    . . .
    cout << pole_kwadratu( 10 ) << endl;
    cout << obwod_kwadratu( 10 ) << endl;
    cout << pole_kola( 10 ) << endl;
    cout << obwod_kola( 10 ) << endl;
    . . .
    return EXIT_SUCCESS;
}
```

Ostrzeżenie lub błąd kompilacji – definicje (prototypy) tych funkcji nie są znane!

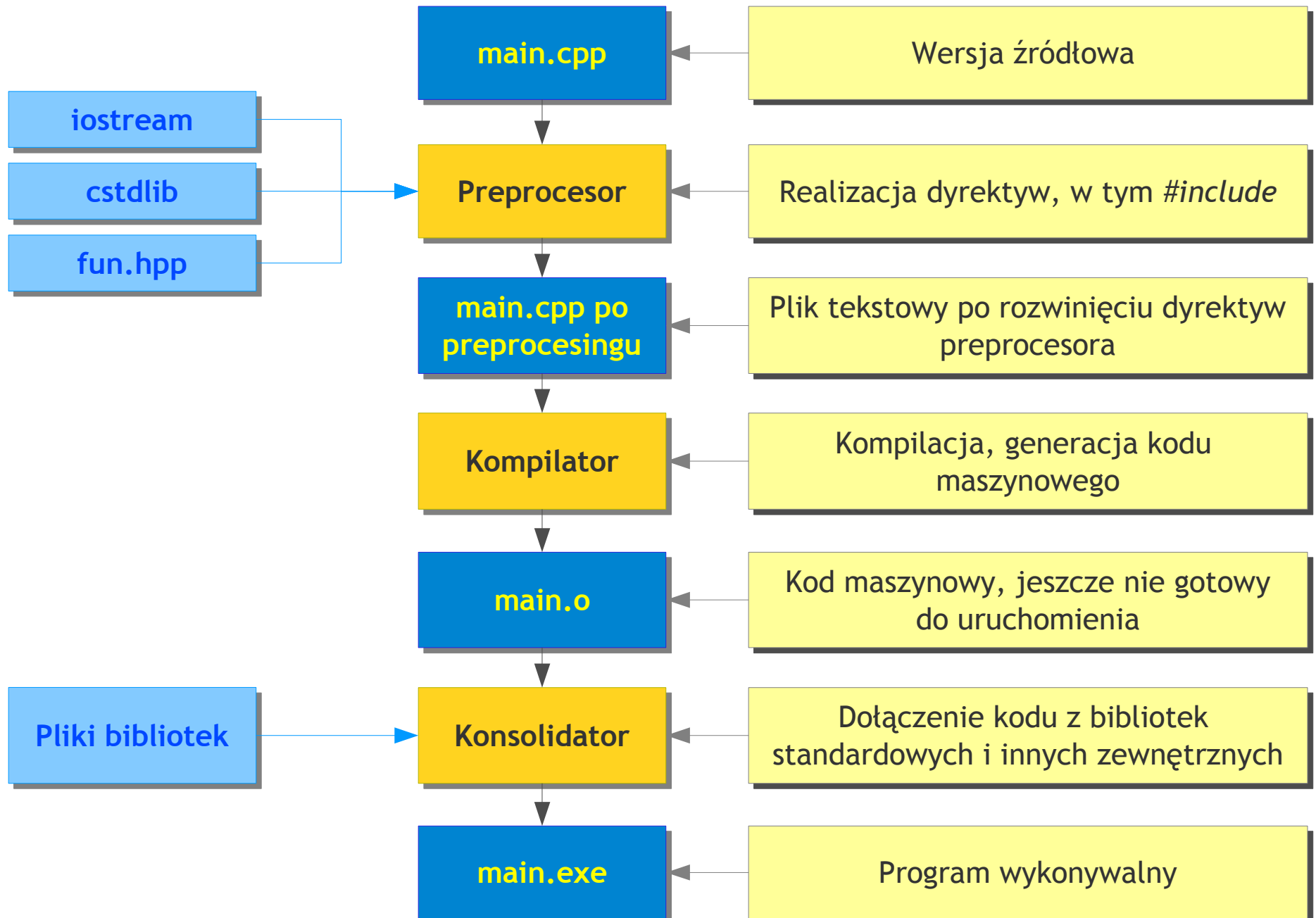
Po włączeniu pliku nagłówkowego *fun.hpp* deklaracje tych funkcji są znane kompilatorowi

Program w włączonym pliku nagłówkowym skompiluje się poprawnie, ale nie powstanie wersja wykonywalna. Dlaczego?

Kompilator, konsolidator... przypomnienie

Kompilacja + konsolidacja dla pojedynczego modułu

Uwaga – pliki nagłówkowe są „niewidoczne” dla kompilatora!

```
#include "fun.hpp"
```

```
int main()  
{  
    . . .  
    cout << pole_kwadratu( 10 ) << endl;  
    cout << obwod_kwadratu( 10 ) << endl;  
    cout << pole_kola( 10 ) << endl;  
    cout << obwod_kola( 10 ) << endl;  
    . . .  
    return EXIT_SUCCESS;  
}
```

Preprocesor

iostream

cstdlib

fun.hpp

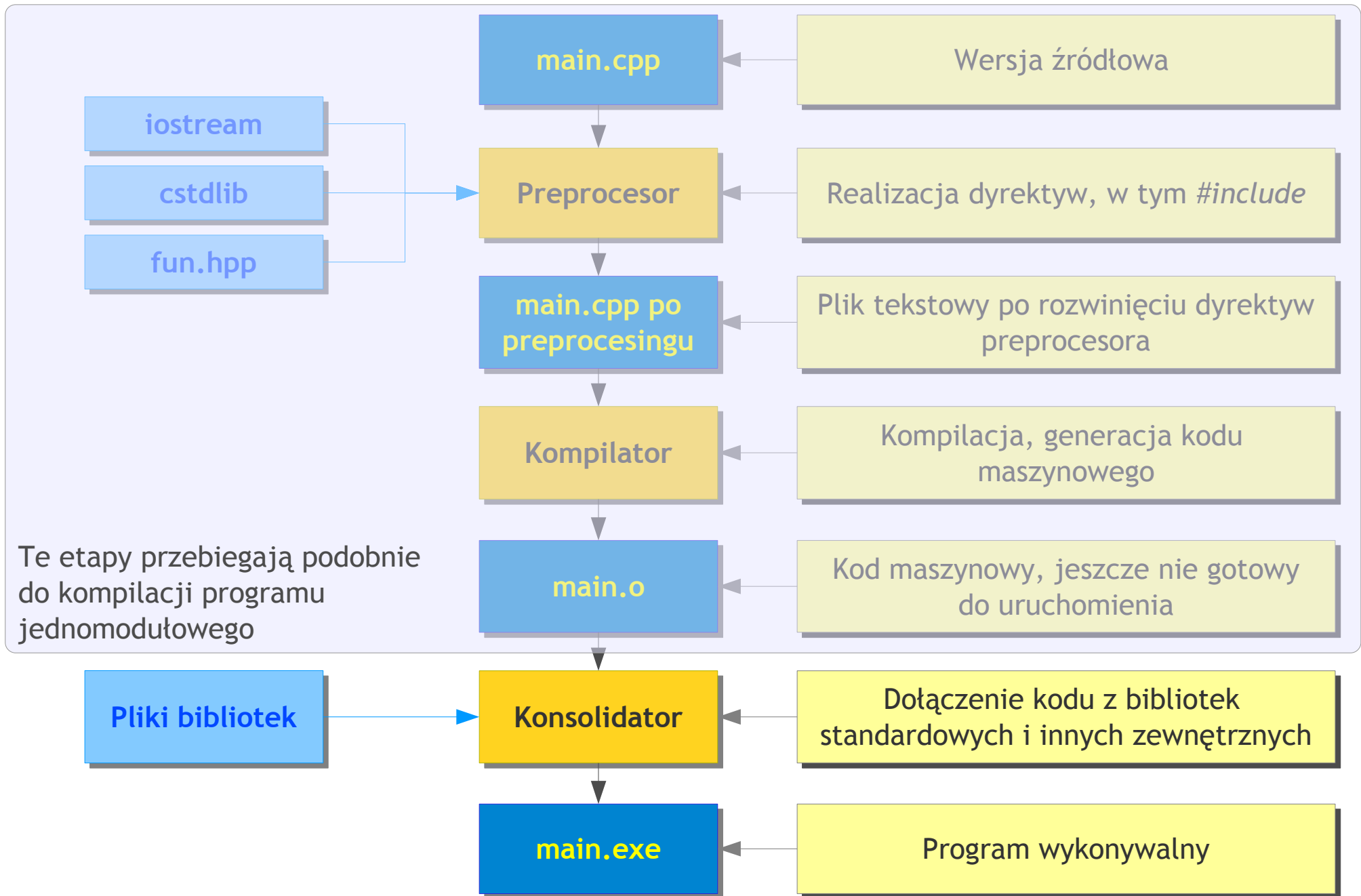
```
double pole_kwadratu( double bok );  
double obwod_kwadratu( double bok );  
double pole_kola( double promien );  
double obwod_kola( double promien );
```

```
int main()  
{  
    . . .  
    cout << pole_kwadratu( 10 ) << endl;  
    cout << obwod_kwadratu( 10 ) << endl;  
    cout << pole_kola( 10 ) << endl;  
    cout << obwod_kola( 10 ) << endl;  
    . . .  
    return EXIT_SUCCESS;  
}
```

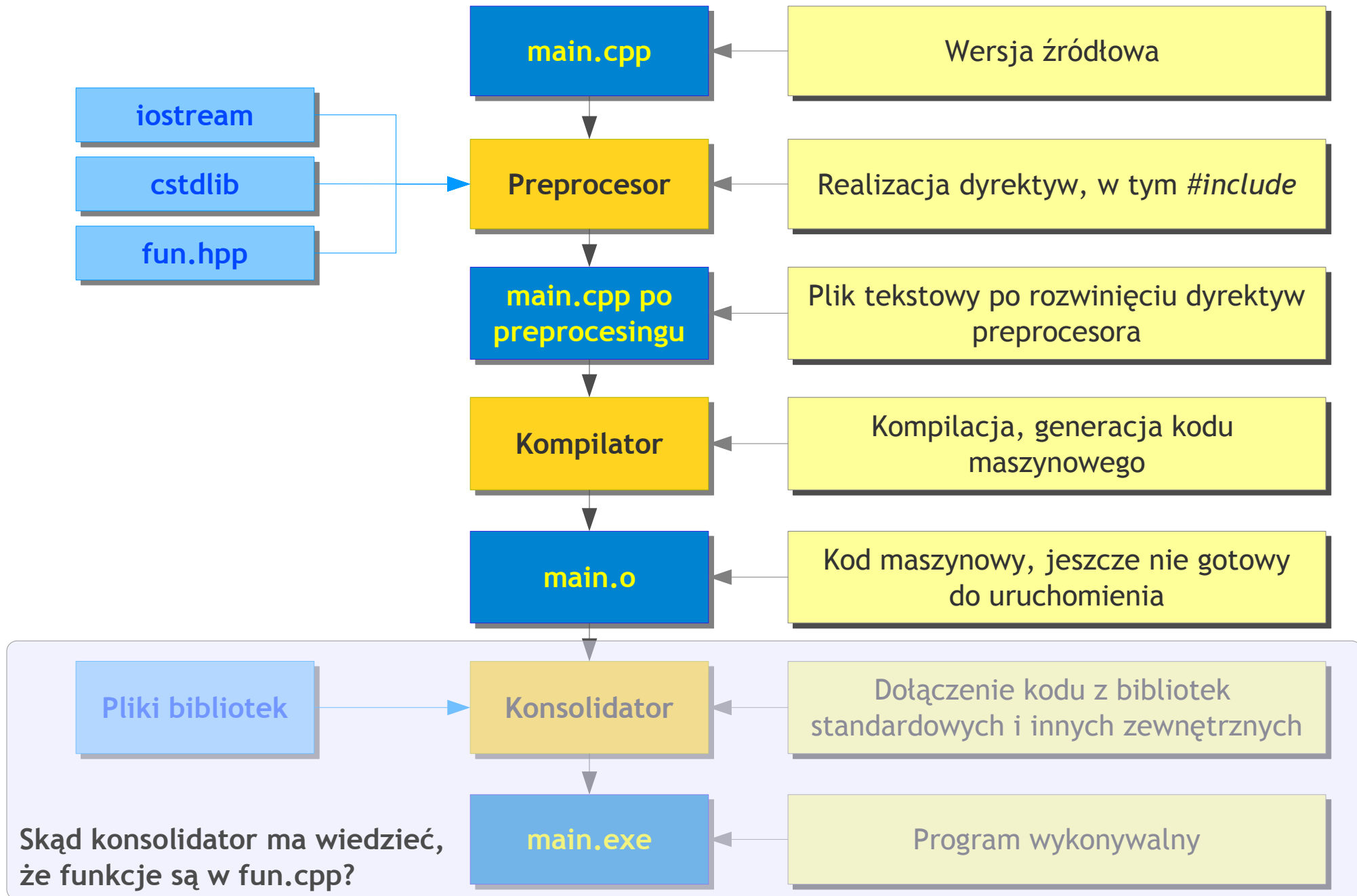
Kompilator

Konsolidator

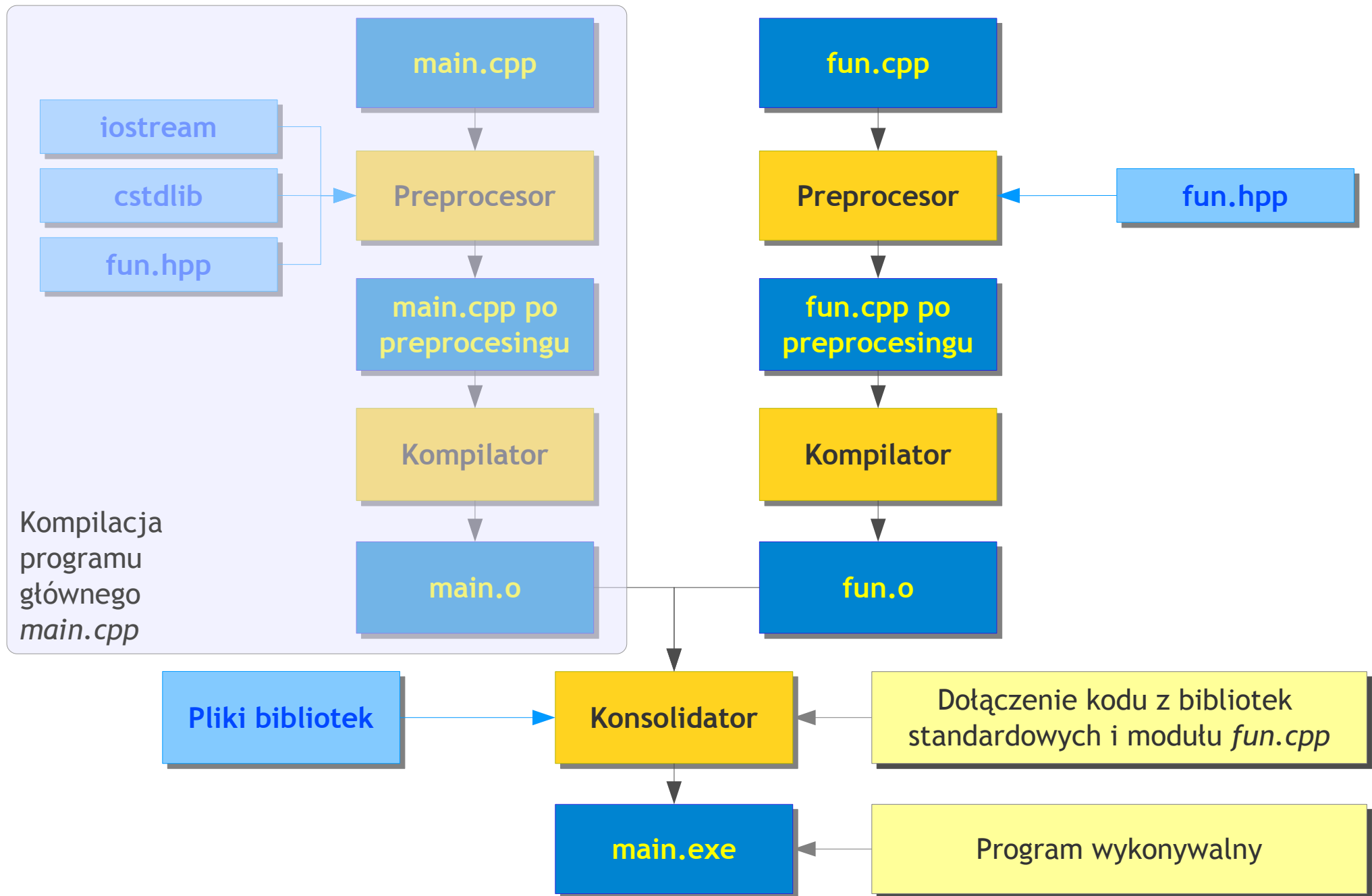
Kompilacja + konsolidacja dla programu wielomodułowego – problem

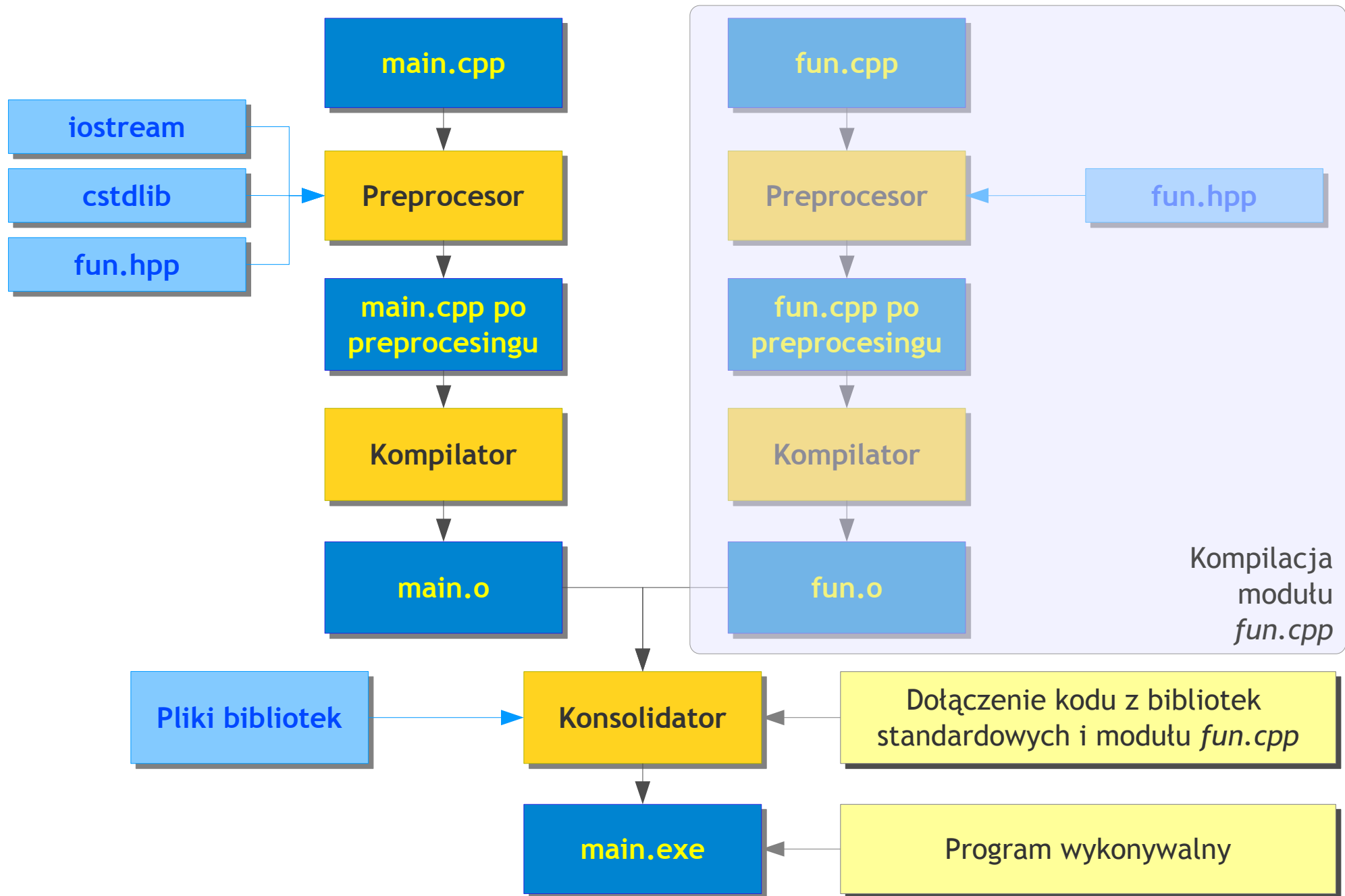
Kompilacja + konsolidacja dla programu wielomodułowego – problem

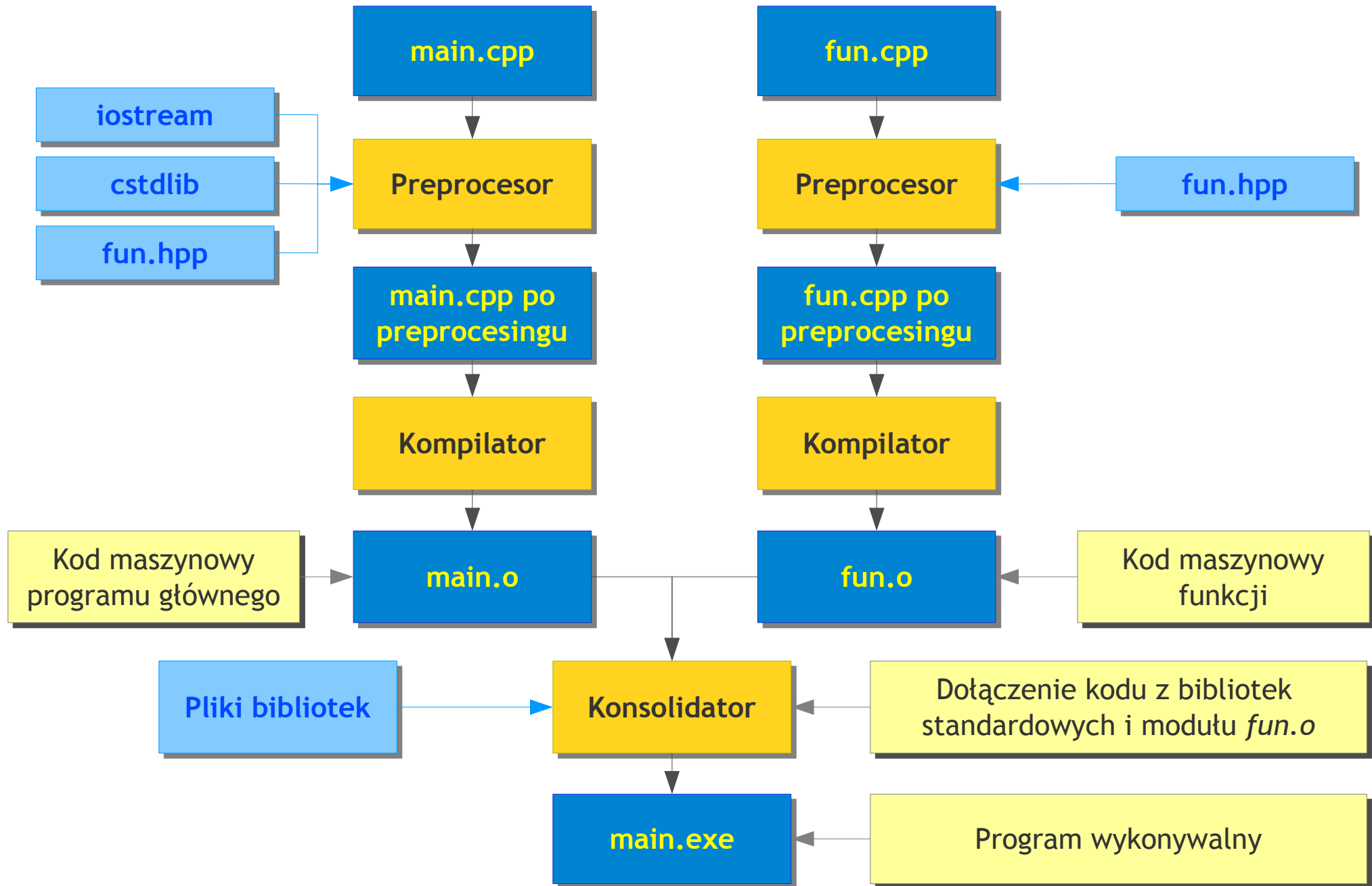
Kompilacja rozłączna – koncepcja

Kompilacja rozłączna – koncepcja

Kompilacja rozłączna – koncepcja

Kompilacja rozłączna – manualne zarządzanie kompilacją

Założmy, że kompilator dostępny jest poleceniem `cc` (jak w systemach Unixowych) i zmienne środowiskowe są ustalone.

```
cc test.cpp
```

- ▶ Wywołanie to spowoduje:
 - kompilacje programu *test.cpp*,
 - wygenerowanie pliku pośredniego *test.o* (w przypadku braku błędów),
 - połączenie *test.o* z plikami bibliotek i generacja i wynikowego pliku *a.out*.
- ▶ Użycie flagi `-o` umożliwia określenie nazwy pliku wynikowego (np. *uruchom*).

```
cc test.cpp -o uruchom
```

- ▶ Użycie flagi `-c` pozwala na samą kompilację (bez konsolidacji programu).

```
cc -c test.cpp
```

Powstaje tylko plik pośredni *test.o*.

Kompilacja rozłączna – manualne zarządzanie kompilacją

- ▶ Załóżmy, że nasz program składa się z modułów:
 - *main.cpp* – program główny z funkcją *main*,
 - *fun.cpp* – moduł z definicjami funkcji.
- ▶ Kompilujemy oddzielnie poszczególne moduły:

```
cc -c main.cpp
```

```
cc -c fun.cpp
```

Powstają pliki pośrednie *main.o* oraz *fun.o*. Łączymy je w program wykonywalny o nazwie *uruchom*:

```
cc fun.o main.o -o uruchom
```

- ▶ W przypadku modyfikacji pliku *fun.cpp* wystarczy:

```
cc -c fun.cpp
```

```
cc fun.o main.o -o uruchom
```

Kompilacja rozłączna – automatyzacja

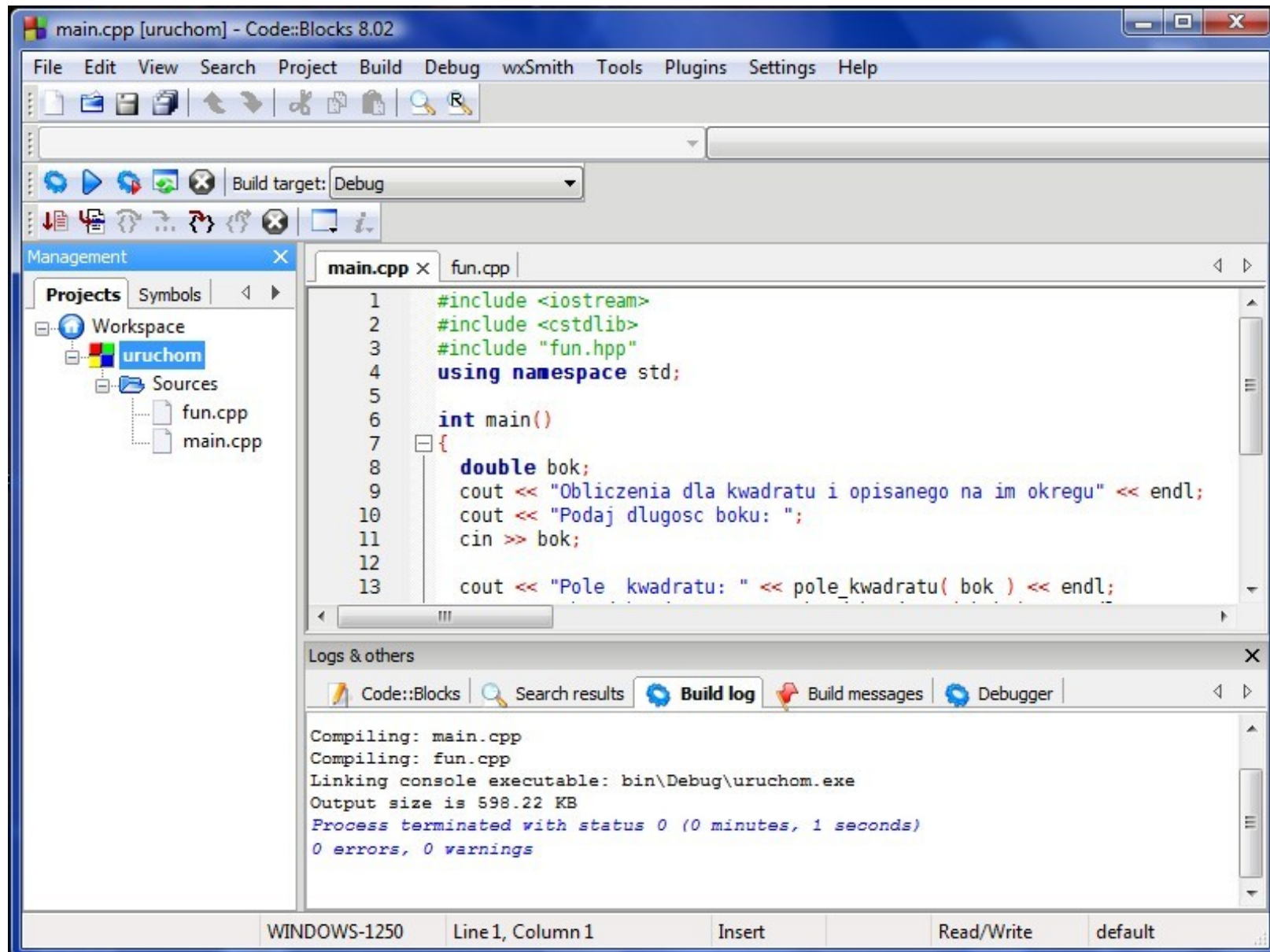
- ▶ *make* – program realizujący niezbędne kompilacje w oparciu o reguły zdefiniowane w pliku sterującym (domyślna nazwa – *Makefile*):
 - plik ten opisuje zależności pomiędzy modułami programu oraz określa jaki wywołania powinny zostać wykonane dla każdego z modułów,
 - program *make* sprawdza czasy modyfikacji plików źródłowych i docelowych i przeprowadza jedynie niezbędne kompilacje.

Prosty *Makefile* dla omawianego przykładu:

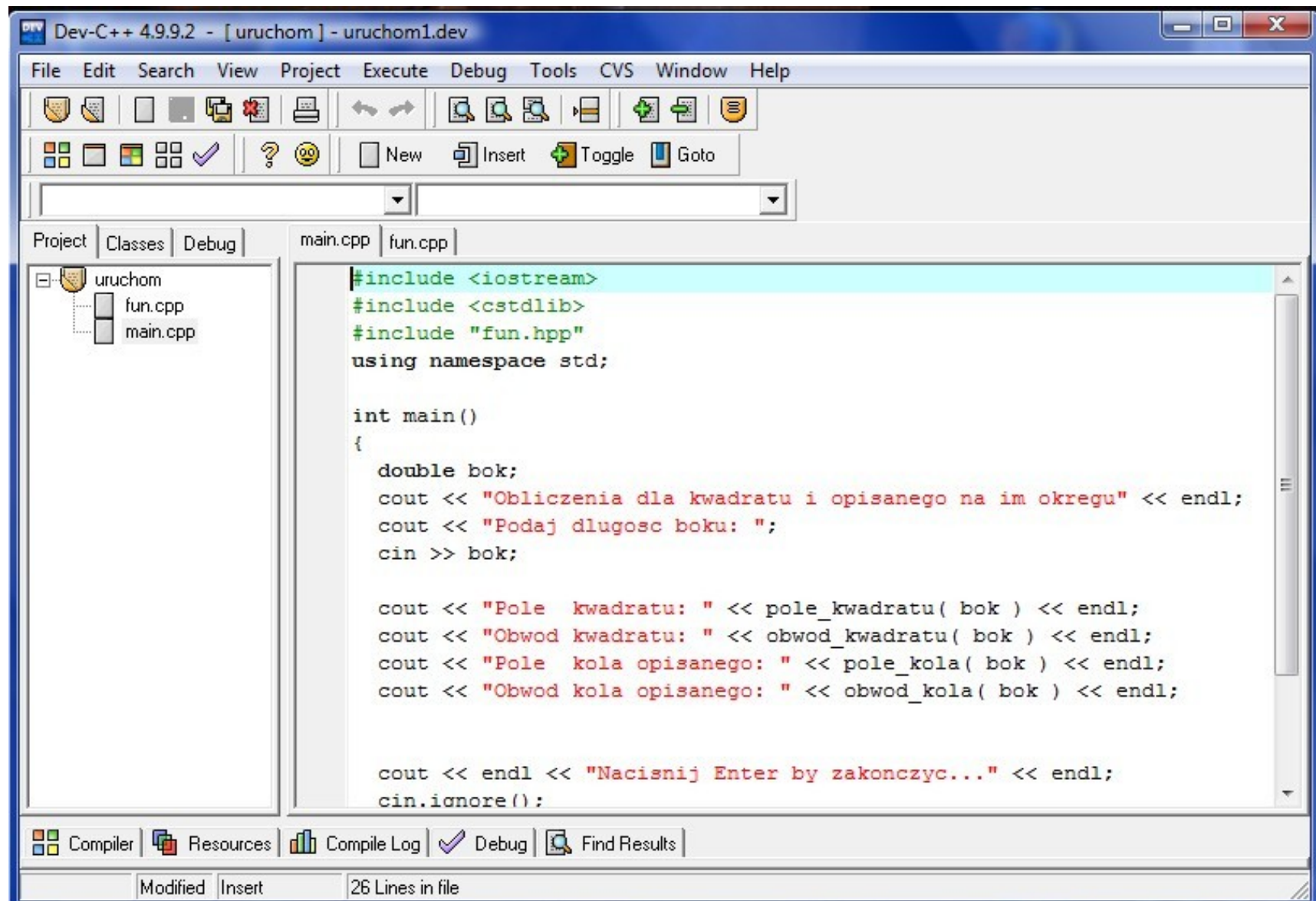
```
uruchom : fun.o main.o
    cc fun.o main.o -o uruchom
fun.o : fun.cpp fun.hpp
    cc -c fun.cpp
main.o : main.cpp fun.hpp
    cc -c main.cpp
```

- ▶ Większość środowisk programistycznych oferuje możliwość budowania projektów. Projekt określa przynajmniej:
 - pliki źródłowe i pomocnicze wchodzące w skład programu,
 - lokalizację bibliotek, plików nagłówkowych,
 - opcje kompilacji, typ kodu wynikowego,
 - oraz inne, zależne od implementacji, cechy i parametry programu.

Kompilacja rozłączna – tworzenie projektów w Code::Blocks

Kompilacja rozłączna – tworzenie projektów w Dev-C++

Funkcje w osobnym module – włączanie własnego pliku nagłówkowego

Moduły zwykle włączają własny plik nagłówkowy.
W tym akurat przypadku nie jest to konieczne.

Część publiczna modułu: *fun.hpp*

```
double pole_kwadratu( double bok );  
double obwod_kwadratu( double bok );  
double pole_kola( double promien );  
double obwod_kola( double promien );
```

Część implementacyjna : *fun.cpp*

```
#include "fun.hpp"
```

```
double pole_kwadratu( double bok )  
{  
    return bok * bok;  
}
```

```
double obwod_kwadratu( double bok )  
{  
    return 4 * bok;  
}
```

```
double pole_kola( double promien )  
{  
    return 3.14 * promien * promien;  
}
```

```
double obwod_kola( double promien )  
{  
    return 2 * 3.14 * promien;  
}
```

Funkcje w osobnym module – włączanie innych plików nagłówkowych

Włączenie pliku nagłówkowego zawierającego definicję stałej π : *M_PI*

Część publiczna modułu: *fun.hpp*

```
double pole_kwadratu( double bok );  
double obwod_kwadratu( double bok );  
double pole_kola( double promien );  
double obwod_kola( double promien );
```

Część implementacyjna : *fun.cpp*

```
#include "fun.hpp"  
#include <cmath>  
  
double pole_kwadratu( double bok )  
{  
    return bok * bok;  
}  
  
double obwod_kwadratu( double bok )  
{  
    return 4 * bok;  
}  
  
double pole_kola( double promien )  
{  
    return M_PI * promien * promien;  
}  
  
double obwod_kola( double promien )  
{  
    return 2 * M_PI * promien;  
}
```

Funkcje w osobnym module – włączanie innych plików nagłówkowych

Część publiczna modułu: *fun.hpp*

```
#ifndef fun_hpp
#define _fun_hpp_

double pole_kwadratu( double bok );
double obwod_kwadratu( double bok );
double pole_kola( double promien );
double obwod_kola( double promien );

#endif
```

Dyrektywa umożliwiająca kompilację warunkową

Próba włączenia pliku wiele razy:

```
#include <iostream>
#include <cstdlib>
#include "fun.hpp"
.
.
#include "fun.hpp"
.
.
#include "fun.hpp"
```

Prototypy funkcji zostaną włączone jeden raz

Co może eksportować moduł?

- ▶ Stałe, jako symbole preprocesora:

```
#define KEY_UP      0x48
#define KEY_DOWN    0x50
#define KEY_LEFT    0x4b
#define KEY_RIGHT   0x4d
```

- ▶ Typy wyliczeniowe:

```
enum ctrl_key_codes
{
    KEY_UP      = 0x48,
    KEY_DOWN    = 0x50,
    KEY_LEFT    = 0x4b,
    KEY_RIGHT   = 0x4d
};
```

- ▶ Nazwy typów zdefiniowanych przez programistę:

```
typedef unsigned char      byte;
typedef unsigned short int word;
typedef unsigned long int  counter_t;
```

Co może eksportować moduł? cd... .

▶ Definicje zmiennych *const*:

```
const int MAKS_PREDK_ZABUD = 50;  
const double MOJE_PI = 3.14;
```

▶ Prototypy funkcji:

```
double pole_kwadratu( double bok );  
double obwod_kwadratu( double bok );  
double pole_kola( double promien );  
double obwod_kola( double promien );
```

Uwaga, jeżeli moduł eksportuje definicje typów czy stałych, zwykle trzeba zabezpieczać plik nagłówkowy przed wielokrotnym włączaniem w tym samym zakresie.

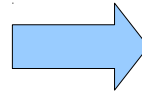
Zabezpieczenie przed wielokrotnym włączeniem pliku nagłówkowego

- ▶ Dyrektywa kompilacji warunkowej:

```
#ifndef _fun_hpp_
#define _fun_hpp_

const double MOJE_PI = 3.14;

double pole_kwadratu( double bok );
. . .
#endif
```



```
#include "fun.hpp"
.
.
#include "fun.hpp"
.
#include "fun.hpp"
```

- ▶ Gdyby nie było tej dyrektywy:

```
const double MOJE_PI = 3.14;

double pole_kwadratu( double bok );
. . .
```



```
#include "fun.hpp"
.
.
#include "fun.hpp"
.
#include "fun.hpp"
```

```
Message
error: redefinition of `const double MOJE_PI'
error: `const double MOJE_PI' previously defined here
error: redefinition of `const double MOJE_PI'
error: `const double MOJE_PI' previously defined here
```

Uwaga, jeżeli moduł ma eksportować zmienną, należy w odpowiedni sposób to opisać.

- ▶ *Deklaracja zmiennej* — informacja o *typie* i *nazwie zmiennej*, nie musi zawierać informacji o klasie pamięci i wartości inicjalizującej.
- ▶ *Definicja zmiennej* — to deklaracja zawierająca informacje o *klasie pamięci* i wartości inicjalizującej.

Definicja zmiennej występuje *raz i rezerwuje pamięć dla zmiennej*, zgodna z definicją deklaracja może występować w programie *wiele razy*, ma charakter informacyjny.

Eksport zmiennej zewnętrznej

- ▶ Plik nagłówkowy zawiera *deklarację* zmiennej:

```
extern int input_data_error;
```

- ▶ Plik implementacyjny zawiera *definicję* zmiennej:

```
int input_data_error;
```

```
#ifndef _fun_hpp_
#define _fun_hpp_

extern int input_data_error;

double pole_kwadratu( double bok );
double obwod_kwadratu( double bok );
double pole_kola( double promien );
double obwod_kola( double promien );

#endif
```

```
#include "fun.hpp"
#include <cmath>

int input_data_error;

double pole_kwadratu( double bok )
{
    return bok * bok;
}

. . .
```

Każda funkcja i zmienna zewnętrzna jest domyślnie eksportowana

Każda funkcja i zmienna zewnętrzna występująca w module może być dostępna dla innych modułów programu. Czasem chcemy jednak ograniczyć dostęp do takich zmiennych i funkcji — uprywatnić je w obrębie modułu.

- ▶ Jeżeli definicja zmiennej zewnętrznej lub funkcji zawiera słowo *static*, nie są one dostępne dla innych modułów programu:

```
static int private_error_flag;
. . .
static void private_error_handler( void )
{
. . .
}
```

- ▶ Nazwy takich zmiennych i funkcji mogą się powtarzać w innych modułach programu.